

Summary:

S.Pavlyuk. THE PROBLEMS OF RECREATIONAL-TOURISTIC NATURE MANAGEMENT AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF LANDSCAPES.

Characterized the basic types of recreational-touristic nature management, which is to provide comprehensive and effective use, restoration and preservation of natural recreational resources. Solved the influence of social and economic conditions in the landscapes. Is considered the problems of recreational use of natural resources. Discovered that special attention needs to the development and use of natural recreational resources, as recreational-touristic nature management is very resource-consuming.

Key words: recreational-touristic nature management, landscapes, recreational natural resources, protected areas, geosystem, recreation, leisure, tourism, natural resource potential.

Рецензент: проф. Кілінська К.Й.

Надійшла 13.02.2011р.

УДК 911.3

Катерина ДУДАРЧУК

ФЕСТИВАЛІ ЯК ВИД ПОДІЄВИХ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ

У статті подано опис найбільш популярного виду культурних подієвих ресурсів – фестивалів – фестивалів Тернопільської області. Наголошено на важливості проведення культурно-мистецьких заходів для піднесення економічного рівня депресивного регіону, а також окремих малорозвинутих населених пунктів. Виявлено найбільш перспективні види фестивалів та обліковано щорічні популярні фестивали Тернопільської області. Висвітлено значення фестивалів для розвитку етнотуризму в депресивних регіонах.

Ключові слова: подієвий туризм, фестивалі, етнотуризм.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

На сучасному етапі туристична галузь набуває все більшого значення в господарстві нашої держави. Важливе значення для розвитку туристичної індустрії в умовах економічної кризи мають такі ресурси, які не вимагають великих фінансових затрат. На нашу думку, варто звернути увагу на фестивалі ресурси регіону. Це – найбільш привабливі ресурси для таких видів туризму, як пізнавальний, молодіжний, етнічний та пригодницький туризм. Крім того, проведення фестивалів – це важливий чинник підвищення культурно-освітнього рівня населення. Тому актуальним питанням сьогодні є ознайомлення із закордонним досвідом проведення фестивалів та запозичення продуктивних ідей з метою розвитку туристичної сфери діяльності, а, отже, і економіки регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Оскільки подієві ресурси не є достатньо вивченими, то на сучасному етапі постає питання про детальне дослідження та оцінку подієвих ресурсів. Саме тому на кафедрі географії України і туризму ми займаємося вивченням усіх подієвих ресурсів Тернопільської області, їх обліком та оцінкою поряд із іншими історико-культурними ресурсами регіону. В процесі дослідження нами виділено чотири види подієвих ресурсів: економічні, військові, культурні та політичні. Важливим чинником розвитку туризму на основі подієвих ресурсів є фестивальний рух, який за останні десятиріччя набуває все більших розмахів у регіоні. Це пояснюється тим, що в умовах безробіття та нестачі коштів попит на малобюджетні види відпочинку значно зростає.

Формулювання цілей статті. Фестивалі, а також ярмарки – це масові заходи, які

організуються з метою привернення уваги широкого кола людей до певного явища чи події. Такі заходи віднедавна набувають в області все більшої популярності, вони є перспективними для розвитку не лише подієвого туризму, а й для пригодницького туризму та етнотуризму. Основна мета етнічного туризму – ознайомлення із звичаями та побутом певного краю. Культурно-мистецькі заходи, присвячені певному явищу чи події, дають змогу відтворити історію регіону, його особливості. Варто зауважити, що із збільшенням кількості таких заходів у певному регіоні зростає його популярність серед туристів.

Виклад основного матеріалу. За останніми даними, на Тернопільщині проводиться понад 20 фестивалів щорічно. Сьогодні в області проводяться фестивалі різного статусу: районні, регіональні, всеукраїнські та міжнародні. Свій розвиток фестивальна справа у Тернопільській області почала із проведення Всеукраїнського фестивалю козацької пісні „Байда” у смт.Вишнівець Збарзького району в 2001 році. Великомасштабними заходами регіону є: Всеукраїнський фестиваль вишивки „В Борщівському краї цвітуть вишиванки”, Всеукраїнський фестиваль лемківської культури „Дзвони Лемківщини”. Перший фестиваль, присвячений лемківській культурі, був організований лемківською громадською організацією у 1999 році в селі Гутисько Бережанського району, що був центром лемківського різьбярства, під назвою „Лемківська Ватра”. Сьогодні фестиваль проводиться в урочищі «Бичова» неподалік від міста Монастириська. В ньому щорічно беруть участь представники лемківської етнічної групи, таким чином зберігаючи та відтворюючи своєрідну культуру та звичай українських горян (ця група до 1944 року

жила по обидва боки Карпат): своєрідний синтез польської, української та словацької культур.

У серпні 2010 року відбувався вже XII Всеукраїнський фестиваль лемківської культури «Дзвони Лемківщини». У ньому взяло участь близько 20 тисяч представників цього етносу. У 1944-1946 роках їх силоміць було виселено із Карпатських Бескид (де знаходяться території Лемківщини, Надсяння та Холмщини). Сьогодні на великій сцені збирається більше сотні творчих колективів. Організатори фестивалю ввели багато новацій, що додало динаміки фестивальної програмі. Виступи творчих колективів і окремих виконавців, у своїй більшості, були систематизовані в трьох блоках-композиціях «Хрещені ми єдиним Богом», «Ми щасливі діти свого роду» та «Міцна галузка України».

Міська влада посприяла розвитку заходу: в останні роки дороги до урочища були заасфальтовані, учасникам фестивалю гарантували розміщення автотранспорту, медичне забезпечення, повноцінне харчування. Невдовзі цьому фестивалю планують надати статус міжнародного.

Заходи, які відображають певні звичаї чи побут регіону, є дуже атрактивними для туристів, з кожним роком такі заходи набувають все більшої масовості. Так, наприклад, фестиваль „В Борщівському краї цвітуть вишиванки” за останні роки набув статусу Всеукраїнського. Сюди приїжджають поціновувачі народного ремесла з усієї країни не лише для того, щоб ознайомитися із колоритною вишивкою, а й придбати якусь річ на пам'ять. В дводенну програму фестивалю входить ознайомлення із стародавньою борщівською вишивкою, виставка вишивки відомих українських майстрів, майстер-класи від вишивальниць, а також вивчення стародавніх танців Борщівського краю. Відвідувачам вечері пропонується культурна програма за участю місцевих співочих і танцювальних колективів. Крім того, у рамках фестивалю відбувається етнографічна науково-практична конференція «Борщівська вишита сорочка в контексті українського національного костюма».

Крім того, проведення фестивалів, як свідчить закордонна практика, належить до стимулюючих факторів у програмах соціально-економічного розвитку окремих поселень. Оскільки Тернопільщина належить до депресивних регіонів, багато населених пунктів на її території знаходиться в занедбаному стані через нестачу робочих місць та обмеженість місцевих бюджетів. Таким чином, проведення фестивалів сприяє розвитку економіки таких поселень, приносячи прибутки від туристичних потоків, у той же час не вимагаючи великих фінансових інвестицій.

Віднедавна у смт. Коропець Монастирського району діє аналогічна програма розвитку села. Із 2008 року жителі активно беруть участь у розбудові містечка. У 2010 році тут втретє був проведений щорічний фестиваль КоропФест, присвячений

рибній кухні. Неординарність заходу полягає у тому, що всі страви, представлені учасниками святкування, повинні бути зготовані лише з коропа. Організатори вдало обрали місце проведення фестивалю. Поряд із куштуванням страв, гості звертають увагу на довкілля: містечко розташоване у межиріччі Дністра та річки Коропця. Лісиста місцевість Дністровського каньйону є привабливою для відвідувачів.

Окрім оригінального задуму, організатори фестивалю повинні враховувати й зацікавленість аудиторії. Як правило, молодь приваблюють рухливі заходи із цікавою та насиченою програмою. Наприклад, у селі Чагарі Гусятинського району щорічно відбувається Всеукраїнський фестиваль сільської молоді „Купальська феєрія”. Проведення фестивалю сприятиме розвитку культури українського села, популяризації традиційної народної культури та залучення молоді до участі у її відродженні. В рамках фестивалю проводяться святкові концерти, виставки народних промислів, які відображають сільську культуру не лише Тернопільського краю, а й Київщини, Рівенщини, Хмельниччини та багатьох інших регіонів.

Актуальність дослідження полягає у використанні подієвих ресурсів для розвитку пізнавального туризму, невід'ємною складовою якого є пам'ятки оборонної архітектури. Тому постає питання про залучення таких об'єктів до театралізованих історико-культурних заходів та розробку рекомендацій щодо доцільності проведення фестивалів на територіях замків та фортець регіону [7, с.188]. Останнім часом на Тернопільщині практикується проведення середньовічних фестивалів на території давніх фортець. Подібні заходи всеукраїнського масштабу проводяться у добре збережених Збарзькому та Вишнівецькому замках, які належать до національного історико-архітектурного заповідника „Замки Тернопілля”. Віднедавна на території регіону практика проведення фестивалів поширилася і на фортеці, які дійшли до нашого часу в руїнах. Це міжнародний фестиваль „Стара фортеця” (раніше – „Королева Бона”), який проводиться від 2005 року на горі Бона у Кременці на місці зруйнованої фортеці. Метою організації такого дійства є не лише бажання показати середньовічний уклад життя, як от зброю, одяг чи обладунки, бої, пісні, танці XVI-XVII ст., а й звернення уваги до стану оборонних споруд, спроба розкрити цю проблему для якомога ширшого кола людей. Дводенна програма фестивалю щорічно включає показ середньовічного танцю, одягу та зброї, лицарські турніри, піротехнічне шоу, середньовічні забави та концерти місцевих музичних гуртів. Тут діє також виставка предметів побуту середньовіччя, де за бажанням можна придбати сувеніри. Сюди приїжджають гості не лише із сусідніх міст України, а й з Польщі та Німеччини. До подібних

заходів варто віднести вищезгаданий фестиваль „Байда” – всеукраїнський мистецько-розважальний захід, що проводиться щорічно на території середньовічних Збараської та Вишнівецької фортець. Зазвичай він триває два дні. Перший день фестивалю присвячений конкурсу козацької пісні, в якому беруть участь як відомі, так і молоді колективи з різних куточків країни. Протягом наступного дня відбувається завершальний етап

конкурсу – нагородження переможців. Під час проведення заходу діє виставка середньовічного одягу та містечко народних майстрів. Учасники фестивалю неодноразово вшанували пам'ять борців за волю України походом за маршрутом шляху війська Б.Хмельницького: смт. Вишнівець – села Добриводи – Мшанець – Залізці – Оліїв – Беримівці – Кудобинці – Млинівці – місто Зборів.

Таблиця 1.

Щорічні фестивальні мистецько-розважальні заходи Тернопільської області

Роки проведення фестивалю	Місце проведення фестивалю	Назва фестивалю
1724	м. Тернопіль	Вперше проводиться 2-тижневий ярмарок св.Анни.
1999	м. Монастириськ, урочище”Бичова”	Всеукраїнський фестиваль лемківської культури „Дзвони Лемківщини”.
2001-2006	смт. Вишнівець, Збараський р-н, Вишневецький замок XV ст	Проводиться Всеукраїнський фестиваль козацької пісні „Байда”.
2004, 2005	м. Збараж, Збараський замок XVII ст. забудови	Міні-фестиваль готичної культури „Чорна ліра”
2005	м. Кременець, г.Бона, руїни Кременецької фортеці IX-XVI ст.	Всеукраїнський фестиваль середньовічної культури „Королева Бона-2005”
2006-2008	м.Кременець, г.Бона, руїни Кременецької фортеці IX-XVI ст.	Міжнародний фестиваль „Стара фортеця” (раніше – „Королева Бона”).
2006	м. Бережани, гора Лисоня	Всеукраїнський фестиваль повстанської та стрілецької пісні „Дзвони Лисоні”.
2007	м.Борщів	Всеукраїнський фестиваль вишивки „В Борщівському краї цвітуть вишиванки”.
2007	м.Тернопіль	Всеукраїнський фестиваль народної вишивки „Цвіт вишиванки”.
2008	с.Коропець, Монастирський р-н	Фестиваль „КоропФест”, присвячений рибальству та приготуванню рибних страв
2008	с.Стіжок, Шумський р-н	Міжобласний мистецько-краєзнавчий фестиваль „Братина”.
2008	м.Теребовля	Фестиваль „Княжі забави”.
2010	м.Тернопіль	Фестиваль народних ремесел та хореографії „Тернопільські обереги”.
2010	м.Тернопіль	Відкрито фестиваль української книги „Джура-фест”.
06.07.2010	с.Чагарі, Гусятинський р-н	Всеукраїнський фестиваль сільської молоді „Купальська феєрія”.
11.07.2010	м.Залізці, Зборівський р-н	Регіональний мистецько-розважальний фестиваль „На хвилях Серету”.

До фестивалів, присвячених середньовіччю, належить фестиваль готичної культури „Чорна ліра”, який відбувається у м. Збараж від 2004 року. Захід, присвячений готичній культурі, приваблює здебільшого молодь. Програма фестивалю складеться із концертів за участю відомих виконавців андеграундної музики, дискотеки, поетичного конкурсу, театральних виступів та перегляду фільмів, присвячених середньовічному періоду. Не зважаючи на низькі ціни, участь у фестивалі щорічно бере приблизно три тисячі чоловік. Це пояснюється тим, що фестиваль призначений для вузького кола зацікавлених людей: по-перше, для молоді, а по-друге, він приваблює здебільшого лише представників субкультури на місцевому рівні. Тому такий

фестиваль називається міні-фестивалем. Наймолодшим серед фестивалів середньовічної культури є фестиваль „Княжі забави”, започаткований у м.Теребовля в 2008 році. Програма поки що регіонального фестивалю є досить насиченою: вона включає в себе і концертну частину, і виставкові покази народних умільців, і гарматні постріли та розваги сучасних козаків, і смачне чагування.

Тернопільська область є багатою на руїни оборонних споруд. Але на сучасному етапі масове проведення фестивалів у багатьох із них є неможливим через невпорядкованість навколишніх територій. Оскільки розташування руїни архітектурного об'єкта має визначальне значення при врахуванні показників доцільності проведення фестивалів на його території, можемо сказати, що

після впорядкування прилеглих територій багато руїн Тернопільської області могли б стати перспективними для організації розважальних програм. При виконанні вищезгаданих заходів туристичні потоки у Тернопільську область значно збільшилися б, що призвело б до додаткового надходження коштів у бюджет, а отже, і до економічного росту регіону.

Фестивальним осередком Тернопільщини можна вважати обласний центр. Окрім щорічних фестивалів, у Тернополі проходять і інші культурно-мистецькі заходи, цікаві не лише для місцевих жителів, а й для приїжджих відвідувачів. Основою формування культурно-масових заходів є національно історичний календар українського народу, а також традиції, які сформувалися у мистецько-культурному житті Тернополя. Наприклад, впродовж 2010 року в місті відбулися такі мистецькі святкування, як Всеукраїнський молодіжний конкурс лемківської культури «Соколята Лемківщини», Міжнародний фестиваль - конкурс дитячого та юнацького пісенного мистецтва «Кришталевий жайвір», Всеукраїнський дитячий фестиваль духовної пісні «О, Мати Божа, о, Райський цвіте», Обласний фестиваль – конкурс «Тернопільська танцювальна весна», Фестиваль народної хореографії «Червона калина», Всеукраїнський фестиваль-конкурс серед дітей та юнацтва з народної та сучасної хореографії «Галицькі фрески», IX Міжнародний фестиваль джазової музики «Jazz-bez», Всеукраїнський благодійний фестиваль серед учнів шкіл-інтернатів

та сиріт «Пісенна перлина», міський фестиваль дитячої творчості для дітей з особливими потребами «Повір у себе», цикл годин красзнавства «Тернопільщина - країна замків та легенд» у міських бібліотеках для дорослих. У квітні 2010 року в Тернополі відкрито фестиваль української книги „Джура-фест”. Відкриття пройшло в приміщенні кінотеатру „Перемога”. Майже півсотні провідних вітчизняних видавництв, серед яких і тернопільські «Навчальна книга «Богдан», «Підручники і посібники», представили новинки літератури. Програма фестивалю була насиченою. Тернополяни мали нагоду побувати на вечорі пам'яті своєї великої землячки Соломії Крушельницької, на «круглих столах», засіданні на тему «Книга і преса», виставках художників-ілюстраторів та експонатів музею книги з Бережан, на презентації книги Бориса Харчука «Вишневі ночі» та ін. Заходу планують надати статус регіонального.

Висновки. Як бачимо, програма фестивалів є насиченою, оригінальною та цікавою, що кожного року приваблює все більшу кількість відвідувачів. Тому з кожним роком заходи такого масштабу приносять все більші прибутки до місцевих бюджетів. Проведення фестивалів сприяє соціально-економічному росту області, а також популяризації потенційних туристичних ресурсів серед населення. Проте, з кожним роком кількість фестивалів у регіоні зростає, що є позитивним фактом для розвитку різноманітних видів туризму.

Література:

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія / О. О. Бейдик. – К.: ВПЦ „Київський університет”, 2001. – 395с.
2. Мацола В. І. Рекреаційно-туристичний комплекс України / В. І. Мацола. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАНУ, 1997. – 259 с.
3. Кузик С. П. Оцінка туристичної придатності території Карпат // Карпати. Український міст в Європу: проблеми і перспективи. Тези доп. Міжн. наук.-практ. конф. / С. П. Кузик, З.О. Касянчук. – Львів, 1993. – С. 100-103.
4. Тлумачний словник термінів з рекреаційної географії (географії туризму). / [авт.-уклад. Бейдик О. О.] - К.: Київський університет, 1993. - 56 с.
5. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Наукове видання. / [Кравців В. С., Гринів Л. С., Копач М. В., Кузик С. П.]. – Львів: НАН України. – ІРД НАН України. – 1999. - 78 с.

Резюме:

Екатерина Дударчук. ФЕСТИВАЛИ КАК ВИД СОБЫТИЙНЫХ ТУРИСТИЧЕСКИХ РЕСУРСОВ.

В статье подано описание наиболее популярного вида культурных событийных ресурсов – фестивальных ресурсов Тернопольской области. Отмечено важность проведения культурно-художественных мероприятий для подъема экономического уровня депрессивного региона, а также отдельных малоразвитых населенных пунктов. Обнаружены наиболее перспективные виды фестивалей и пересчитано ежегодные популярные фестивали Тернопольской области. Отражено значение фестивалей для развития этнотуризма в депрессивных регионах.

Ключевые слова: событийный туризм, фестивальные ресурсы, этнический туризм.

Summary:

Kateryna Dudarchuk. FESTIVALS AS A TYPE OF TOURIST RESOURCES.

In this article festival tourist resources of Ternopil region are examined. We offer to take into account a great meaning of them in tourist industry. The important influence on tourist industry and economics of festivals is depicted. The most perspective types of festivals are discovered. The annual festivals of Ternopil region are counted in this article.

Keywords: eventional tourism, festival resources, ethnic tourism.